

Kądziela, Łukasz

"Ignacy Krasicki", Zbigniew Goliński, Warszawa 1979 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 72/2, 364

1981

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Książka ta jest przede wszystkim wartościowa materiałowo, ze względu na zebrane w niej interesujące a nader rozproszone informacje źródłowe, głównie z opracowań starszych (przedwojennych) niekiedy rękopiśmiennych. W innych kwestiach jest, niestety, znacznie mniej użyteczna. Prawie wszystkie poruszane w niej zagadnienia (poza osadnictwem) omawiane są na zasadzie „exemplów”, mniej lub bardziej obszernych wyimków źródłowych i cytatów z wcześniejszej literatury. Brak prób ilościowego i strukturalnego ujęcia omawianych zjawisk, czy odtworzenia ich dynamiki (być może ze względu na niewielką liczbę informacji). Szczególnie negatywnie odbiło się to na części pracy poświęconej handlowi i kredytowi, choć daje się także zauważyć i przy sprawach rzemiosła. Nie uniknął też autor zbyt, chyba, pochopnych opinii i wniosków niewystarczająco umotywowanych źródłowo (np. w kwestii scentralizowanych operacji kredytowych, roli Żydów bielskich w handlu polskim i europejskim).

Mimo tych uchybień, omawiana praca jest cenną pozycją, latającą w pewnym stopniu olbrzymią luką w naszej historiografii, jaką stanowią dzieje społeczności żydowskiej w Polsce.

M. U.

Zbigniew Goliński, Ignacy Krasicki, „Biografie Sławnych Ludzi”, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1979, s. 441.

Opublikowana w serii poczytnych biografii książka ta znaczeniem swym wykracza poza formułę publikacji popularnonaukowej. Biografii „księcia poetów” brak było przynajmniej od półwiecza (poprzednią wydał J. I. Kraszewski w r. 1879), zaś narastające badania szczegółowe domagały się podsumowania. Rolę tę spełnia omawiana książka obejmując narracją cały życiorys pisarza. Autor poświęca jednakową uwagę różnym terenom działalności Krasickiego strzegąc się zdominowania tekstu wywodami historyczno-literackimi. Godna podkreślenia to wszechstronność, zaś na marginesie można dodać, że prawie równocześnie miesięcznik „Znak” opublikował obszerne fragmenty najnowszej interpretacji twórczości „księcia poetów” pióra Ryszarda Przybylskiego.

Goliński wykorzystał całą literaturę przedmiotu, wydane oraz rękopiśmiennne źródła (w tym z archiwum w Merseburgu). Idąc za publikacjami m.in. E. Aleksandrowskiej i T. Frączyka w innym świetle przedstawił kwestię autorstwa artykułów „Monitora”, dał przekonującą rekonstrukcję słabo udokumentowanej edukacji późniejszego biskupa, omówił skomplikowane uwarunkowania decyzji politycznych Krasickiego po pierwszym rozbiórce. Słabiej, z racji nikłego zaawansowania badań, wypadła sylwetka Krasickiego-biskupa. Podkreślić jednak należy powściągliwość autora w sądach na ten temat, tak korzystnie odbijającą od pochopnych uogólnień dawniejszej literatury przedmiotu. Równocześnie Goliński nie stroni od wypowiedzi na temat postawy filozoficznej i wizerunku psychologicznego omawianej postaci: jego Krasickiego cechuje „epikureizm” i „moderacja”. Można przypuszczać, że penetrację tych nieraz w biografiiach historycznych pomijanych obszarów zawdzięczamy źródłowemu uprzywilejowaniu historyków literatury (twórczość bohaterów biografii).

Książka jest świetnie napisana i efektownie wydana. Historyk Oświecenia będzie po tę biografię sięgał nader często.

Ł. K.